

Het bestand en de vacatures voor artsen en verpleegkundigen bij bedrijfsgeneeskundige diensten op 1-8-1982

Verslag van een enquête

Dr. A. H. Jonkers¹, mw. P. E. M. Lindeman-Clocquet²

Vergeleken met 1979 is er op de peil-datum, 1 augustus 1982, een lichte daling van het aantal BGD'en te zien van 173 naar 166. Het aantal artsen met een volledig (part-time) dienstverband steeg evenwel van 651 (116) tot 778 (121), het aantal verzorgde werknemers steeg van $\pm 1,5$ miljoen tot $\pm 1,7$ miljoen. Het gemiddelde aantal werknemers per arts daalde met 200 tot 2020 in 1982.

Vacatures voor full-time artsen namen af van 74 tot 20. Het aantal binnen een jaar te verwachten vacatures bleef met 28 praktisch gelijk. Het aantal wensvacatures daalde van 68 in 1979 tot 39. Het percentage artsen reeds geregistreerd of in opleiding (78%) veranderde weinig. Het aantal full-time artsen dat de opleiding leidend tot registratie nog zou willen beginnen was 112. Wel is de verjonging van het artsenbestand die zich in 1976 begon af te tekenen in 1982 zeer evident geworden. In 1982 was 47% van de full-time artsen jonger dan 40 jaar (36% in 1979) en 7% 60 jaar of ouder (19% in 1973). Ook het aantal vrouwelijke artsen blijft toenemen en stond in 1982 op 80 in volledig en 30 in gedeeltelijk dienstverband (in 1979 resp. 48 en 31). Het aantal full-time verpleegkundigen steeg t.o.v. 1979 met 75 tot 513. Ook waren er 21 meer in part-time dienstverband (32 in 1979). Ook hier treedt een verjonging op. In 1982 was 60% jonger dan 40 jaar, in 1976 was dat nog 46%. Op de peildatum was slechts 10% van hen 55 jaar of ouder.

Het aantal vacatures voor full-time verpleegkundigen nam t.o.v. 1979 met 14 reële vacatures af tot 16. 12 Vacatures waren te verwachten tot eind 1983. Het aantal wensvacatures nam af tot 53 (was 73 in 1979).

T. Soc. Gezondheidsz. 61 (1983) 213-216

Inleiding

Evenals in 1973, 1976 en 1979 heeft de afdeling onderwijs van het Nederlands Instituut voor Praeventieve Gezondheidszorg/TNO in 1982 een enquête gehouden over het bestand van artsen en verpleegkundigen bij bedrijfsgeneeskundige diensten. Evenals de vorige keren was de peildatum 1 augustus. De uitvoering was praktisch gelijk aan die van de drie voorafgaande enquêtes (Tordoir en Koster 1974 en 1977, Jonkers en Lindeman-Clocquet 1980).

De enquêteformulieren werden juni 1982 verzonden samen met een introductiebrief en een lijst met instructies en definities. De bedrijfsgeneeskundige diensten (BGD'en) die de gegevens leverden ontvingen elk een exemplaar van het complete rapport. Een aantal van deze rapporten is nog op aanvraag beschikbaar.

De volgende definities werden gehanteerd:

Een verplichte (erkende) dienst is ingevolgde de Veiligheidswet, de Stuwadoorswet of het Mijnreglement verplicht ingesteld.

Alle overige diensten zijn vrijwillig.

Een enkelvoudige dienst is door één bedrijf of instelling voor eigen rekening opgericht en verleent uitsluitend of hoofdzakelijk diensten aan het eigen bedrijf of instelling. Alle overige diensten zijn gezamenlijk.

Een getoetste dienst is een niet-verplichte dienst die aan de voor een verplichte BGD geldende normen is getoetst en bleek aan die normen te voldoen.

Part-time dienstverband is ieder dienstverband voor minder dan 100% van de volledige werktijd.

Een bedrijfsverpleegkundige is een gediplomeerd verpleegkundige werkzaam in een BDG (dus geen doktersassistenten). Ook verpleegkundigen die in dienst zijn van bedrijven verzorgd door een gezamenlijke BGD dienen te worden meegeteld.

Een reële vacature is een vacature die onmiddellijk vervuld mag worden, heeft dus betrekking op een goedgekeurde formatieplaats.

Een wensvacature betreft functionarissen die men zou willen aanstellen boven het toegestane aantal formatieplaatsen

De BGD'en werden ingedeeld in zeven categorieën, namelijk

1. verplichte (erkende) enkelvoudige BGD'en;
2. getoetste vrijwillig ingestelde enkelvoudige BGD'en;

¹ Hoofd afdeling onderwijs, Nederlands Instituut voor Praeventieve Gezondheidszorg-TNO, Leiden.

² Secretariaats afdeling onderwijs

Tabel 1. Overzicht van de gegevens van 1973, 1976, 1979 en 1982; bestand van en vacatures voor artsen en verpleegkundigen per categorie BGD op 1 augustus 1982

CATEGORIE BGD									
	Enquête jaar	ENKELVOUDIG				GEZAMENLIJK			Totaal
		Verplicht	Vrijwillig		Verplicht	Vrijwillig		andere diensten	
			getoetst	niet getoetst		getoetst	niet getoetst		
Aantal diensten	1973	52	3	62	22	6	2	4	151
	1976	53	6	79	23	9	3	5	178
	1979	57	9	44	30	10	17	6	173
	1982	49	10	35	37	14	15	6	166
Aantal werknemers (incl. bouwnijverheid) in duizendtallen	1973	268	36	475	220	24	11	n.v.t.	1034
	1976	243	43	565	365	66	17	n.v.t.	1299
	1979	266	46	540	488	80	91	n.v.t.	1511
	1982	381	38	432	567	196	74	n.v.t.	1688
Aantal artsen full-time (part-time)	1973	104 (24)	11 (3)	212 (35)	73 (15)	9 (3)	3 (2)	20 (0)	439 (82)
	1976	110 (16)	22 (2)	273 (52)	107 (10)	20 (5)	5 (1)	18 (5)	555 (91)
	1979	123 (29)	21 (3)	251 (35)	162 (20)	30 (6)	37 (19)	27 (4)	651 (116)
	1982	206 (23)	20 (15)	208 (27)	207 (35)	65 (10)	34 (8)	38 (3)	778 (121)
Aantal verpleegkundigen full-time (part-time)	1973	178	19	118	85	5	3	—	408 (27)
	1976	182	16	131	97	10	5	—	441 (42)
	1979	141	12	120	138	11	15	1	438 (32)
	1982	230 (7)	9 (3)	57 (16)	143 (10)	60 (11)	14 (6)	0	513 (53)
Vacatures voor full- time artsen	1982	7	1	1	1	3	4	3	21
< reëel	1982	9	2	9	6	4	4	5	39
< wens		10	—	6	7	2	2	1	28
te verwachten in 1983									
Vacatures voor full- time verpleeg- kundigen	1982	10	1	1	4	0	0	0	16
< reëel	1982	11	13	11	4	10	1	1	53
< wens		9	1	—	1	0	1	0	12
te verwachten in 1983									

3. niet getoetste vrijwillig ingestelde enkelvoudige BGD'en;
4. verplichte (erkende) gezamenlijke BGD'en;
5. getoetste vrijwillig ingestelde gezamenlijke BGD'en;
6. niet-getoetste vrijwillig ingestelde gezamenlijke BGD'en;
7. andere instellingen en diensten waar bedrijfsartsen werkzaam zijn en die niet tot bovengenoemde categorieën behoren.

De BGD'en van gemeentelijke geneeskundige diensten zijn meestal als enkelvoudige diensten geteld, tenzij nadrukkelijk werd vermeld dat ook voor anderen diensten worden verricht. In een aantal gevallen bleek de grens tussen enkelvoudige en gezamenlijk niet erg duidelijk te zijn en werd de indeling arbitrair bepaald. De sociale werkplaatsen werden eveneens tot de enkelvoudige diensten gerekend.

De gegevens van de perifere vestigingen van grote BGD'en werden gevoegd bij de gegevens van de centrale dienst; de perifere vestigingen behorende tot een andere categorie dan de centrale dienst (bijv. de hoofdwerkplaatsen van de NS, de Rijkswerf in Den Helder) werden apart geregistreerd. De bedrijfsgeneeskundige diensten van Rijksoverheidsinstellingen (met name universiteiten, academische ziekenhuizen) die niet rechtstreeks tot de Rijksgeneeskundige dienst behoren, zijn eveneens apart geregistreerd.

De verpleegkundigen in dienst van bedrijven die zijn aangesloten bij een gezamenlijke BGD werden gerekend als te

behoren tot het personeelsbestand van de betreffende gezamenlijke BGD.

In totaal werden 180 diensten benaderd voor informatie. Na enig aandringen werden 173 berichten terug ontvangen. Een aantal diensten bleek te zijn opgeheven of gefusioneerd zodat in totaal 166 BGD'en aan de telling bijdroegen, 7 minder dan 1979. Slechts van 2 diensten kon ook na herhaald aandringen geen informatie worden ingewonnen. De vraag betreffende het aantal artsen – verpleegkundigen – die de opleiding nog zouden willen beginnen, werd gehandhaafd.

Resultaten

Tabel 1 geeft een overzicht van de ingewonnen informatie in de jaren 1973, 1976, 1979 en 1982. Sinds 1979 is het aantal diensten met 7 gedaald. De verschuiving van enkelvoudige naar gezamenlijke diensten die in 1979 werd gesignaleerd heeft zich in 1982 voortgezet.

In 1979 werden 110 enkelvoudige en 57 gezamenlijke diensten geteld, in 1982 waren dit er respectievelijk 94 en 66.

Het aantal verzorgde werknemers nam met ongeveer 180.000 toe tot bijna 1,7 miljoen in 1982. Hiervan verzorgden de enkelvoudige diensten er 851.000 met 434 (65) artsen – aantal part-timers tussen haakjes – terwijl de gezamenlijke diensten met 306 (53) artsen er 837.000 verzorgden.

Rekenen we dat part-time artsen gemiddeld half-time werken dan waren er in de enkelvoudige diensten 1824 werkne-

Tabel 2. Leeftijdopbouw van artsen in volledig dienstverband naar geslacht, registratie en opleiding in 1982, 1979, 1976 en 1973

Leeftijdsklasse	geregistreerd 1982		in opleiding 1982		niet geregistreerd of in opleiding 1982		totalen			
	m	v	m	v	m	v	1982	1979	1976	1973
<30	2	1	17	11	24	7	62	46	33	17
30-34	22	3	75	12	40	7	159	123	74	23
35-39	62	6	41	5	29	6	149	67	32	31
40-44	26	3	20	1	8	1	59	49	51	48
45-49	34	3	9	1	5	1	53	75	99	97
50-54	90	1	23	1	11	1	127	144	114	72
55-59	87	3	9	2	11	3	115	90	85	75
60-64	36	1	0	0	13	0	50	53	56	57
≥65	2	0	0	0	2	0	4	4	11	12
Totaal 1982	361	21	194	33	143	26	778			
Totaal 1979	293	13	176	18	135	17		651		
Totaal 1976	265	6	128	13	122	21			555	
Totaal 1973	261	6	63	4	90	8				432

Tabel 3. Leeftijdopbouw van artsen in gedeeltelijk dienstverband naar geslacht, registratie en opleiding in 1982, 1979, 1976 en 1973

Leeftijdsklasse	geregistreerd 1982		in opleiding 1982		niet geregistreerd of in opleiding 1982		totalen			
	m	v	m	v	m	v	1982	1979	1976	1973
<30	1	0	1	0	5	1	8	14	8	4
30-34	2	6	5	1	15	4	33	34	10	4
35-39	3	0	1	0	13	5	22	7	6	8
40-44	2	0	0	0	4	1	7	8	7	8
45-49	2	0	0	3	1	1	7	8	14	12
50-54	6	1	0	0	7	2	16	13	12	6
55-59	8	1	1	0	2	4	16	11	6	10
60-64	5	0	0	0	2	0	7	8	7	7
≥65	4	0	0	0	1	0	5	13	21	23
Totaal 1982	33	8	8	4	50	18	121			
Totaal 1979	30	2	7	10	47	20		116		
Totaal 1976	25	1	6	0	48	11			91	
Totaal 1973	35	0	2	0	40	5				82

mers per arts in de gezamenlijke diensten 2530. Ten opzichte van 1979 zijn deze aantallen met respectievelijk 166 en 90 gedaald.

Voor de verpleegkundigen waren de aantallen 296 (26) voor de enkelvoudige diensten en 217 (27) voor de gezamenlijke diensten.

Het aantal verpleegkundigen vertoont sinds de enquête van 1979 een stijging van 75 (21).

Het aantal reële vacatures voor full-time artsen was op de peil-datum 20. Gedurende de rest van 1982 en 1983 zullen daar nog eens 28 bij komen t.g.v. pensionering. Bovendien zou men nog een 39 artsen willen aantrekken indien de daarvoor benodigde formatieplaatsen gecreëerd zouden kunnen worden. In 1979 waren deze getallen respectievelijk 74, 26 en 68. Er is dus een duidelijke afname in het aantal reële en wensvacatures.

Voor verpleegkundigen bestonden 16 reële vacatures en konden 12 worden verwacht te ontstaan door pensionering tot eind 1983. Het aantal wensvacatures voor verpleegkundigen bedroeg 53.

De toename van het aantal artsen bij BGD'en hield tot 1979 gelijke tred met de toename van het aantal verzorgde werknemers. Het gemiddelde aantal werknemers per arts bleef over die jaren vrij constant, 2280 in 1973, 2240 in 1976 en 2220 in 1978. Bij deze laatste enquête is het aantal artsen t.o.v. het aantal verzorgde werknemers duidelijk toegenomen en het gemiddelde aantal werknemers per arts met 200 gedaald tot 2020.

Het aantal verpleegkundigen nam iets meer toe dan uit de toename van het aantal verzorgde werknemers verwacht mocht worden. In tabel 2 wordt de leeftijdsopbouw van de full-time artsen naar geslacht en opleidingsniveau vergeleken voor de vier enquêtes. In 1973 had de leeftijdsverdeling nog één top bij 45-49 jaar maar in 1976 begon zich een tweede top af te tekenen bij 30-34 jaar. Deze laatste top was in 1979 nog weer veel groter zodat toen 36% van de artsen onder de 40 jaar was (25% in 1976, 16% in 1973). In 1982 steeg dit percentage tot 47%. Het aantal oudere artsen (≥ 55 jaar) in het totale bestand nam over dezelfde periode af van 33% in 1973 tot 21% nu. Niet alleen is in deze periode de bedrijfsgezondheidszorg als volledige werkkring duidelijk aantrekkelijker geworden voor jongere artsen, ook het aantal vrouwe-

lijke artsen in volledig dienstverband neemt gestaag toe (18 in 1973, 80 in 1982). Van de 781 artsen met een volledig dienstverband waren in 1982, 612 (78%) of geregistreerd of in opleiding. In 1979 was dat 77%, in 1976 70%. In deze jaren was steeds ongeveer een kwart van de artsen met een volledig dienstverband nog in opleiding.

Vanaf 1973 is de gemiddelde leeftijd van de artsen met een volledig dienstverband met 6 jaar gedaald tot 43,5 jaar.

In 1982 werd opgegeven dat 112 full-time artsen de opleiding nog zouden willen beginnen. In 1979 waren dit er 96.

In tabel 3 zijn de gegevens betreffende 121 artsen met een part-time dienstverband weergegeven. Hun aantal is in vergelijking met 1979 met 5 toegenomen. Het percentage niet opgeleiden (56%) is bij deze groep uiteraard veel groter dan bij de artsen in volledig dienstverband (22%). 17 Van de part-timers zouden nog met de opleiding willen beginnen.

Voor de verpleegkundigen met een volledig dienstverband geeft tabel 4 de details. Gedurende de laatste 3 jaar is hun aantal met 75 toegenomen. Ook hier treedt een verjonging op zodat in 1982 60% jonger dan 40 jaar was terwijl dat in 1973 nog 40% was. In 1982 was 10% 55 jaar of ouder. In 1973 was dat nog 16%. Er zijn onder de verpleegkundigen meer vrouwen dan onder de artsen, 43% van het totale bestand. Dit percentage neemt de laatste jaren iets af. Het percentage reeds opgeleid of nog in opleiding nam toe van 19% in 1973 tot 58% in 1982. In totaal 53 full-time verpleegkundigen zouden de opleiding nog willen beginnen.

Tabel 5 geeft de gegevens over verpleegkundigen met een gedeeltelijk dienstverband. Ten opzichte van 1979 nam hun aantal met 21 toe. Slechts 8 van de 53 hadden de opleiding in Nijmegen gecompleteerd en 7 anderen zouden daarmee nog willen beginnen.

Het vacaturebestand voor full-time verpleegkundigen nam in 1982 af t.o.v. 1979. Er waren 16 reële vacatures en 12 te verwachten tot eind 1983.

Het aantal wensvacatures nam met 20 af tot 53.

Wat betreft de pensioneringsleeftijd het volgende. Op de peil-datum bleef het zo dat vrouwen frequenter met 60 jaar worden gepensioneerd dan mannen. Het besluit van het PGGM om het ook voor mannen mogelijk te maken met 60 jaar met pensioen te gaan heeft het aantal full-time artsen van 60 jaar en ouder sterker doen afnemen dan uit de

Tabel 4. Leeftijdsofbouw van verpleegkundigen in volledig dienstverband naar geslacht, registratie en opleiding in 1982

Leeftijds- klasse	opgeleid in Nijmegen		in opleiding in Nijmegen		niet opgeleid of in opleiding		totalen			
	m	v	m	v	m	v	1982	1979	1976	1973
<30	21	10	10	4	18	26	89	110	93	82
30-34	56	20	10	3	26	23	138	85	62	40
35-39	32	14	4	3	10	19	82	54	55	41
40-44	11	19	1	2	3	10	46	54	59	69
45-49	16	8	0	1	6	11	42	48	60	55
50-54	22	13	0	1	13	13	62	50	49	55
55-59	8	7	0	1	16	10	42	25	44	45
60-64	1	1	0	0	8	2	12	12	19	21
≥65	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal 1982	167	92	25	15	100	114	513			
Totaal 1979	104	75	22	12	100	125	438			
Totaal 1976	60	42	12	10	153	164	441			
Totaal 1973	29	31	9	10	175	154	408			

leeftijdsofbouw te verwachten was.

Op 1 augustus 1982 waren er 66 (7%) artsen van 60 jaar en ouder die nog werken. Dit zijn op één na allen mannen, 12 werken part-time en 48 zijn geregistreerde bedrijfsartsen. In 1973 maakten de 60-plussers nog ruim 19% van het totale bestand aan artsen uit.

Summary

Questionnaires were sent in the summer of 1982 to all known occupational health services (OHS) in the Netherlands. Results were compared with similar inquiries of 1973 and 1976 and 1979. Compared with 1979 the number of OHS decreased from 173 to 166. The number of full-time (part-time) physicians increased from 651 (116) in 1979 to 778 (121) in 1982. The total number of employees served increased at the same time from 1.5 to approximately 1.7 million. The average number per physician decreased from 2220 to 2020. Immediate vacancies for full-time physicians stood at 20 compared with 73 in 1979, while another 28 could be expected to occur during the next 12 months due to retirement etc.

In addition to these it was felt that another 39 physicians should be employed to bring the services up to ideal strength. Of the 778 physicians working full-time 78% was either registered as specialist or in training. A total of 112 was still waiting for an opportunity to start the training-programme leading to specialist registration.

Tabel 5. Leeftijdsofbouw van verpleegkundigen in gedeeltelijk dienstverband naar geslacht, registratie en opleiding in 1982, 1979, 1976 en 1973

Leeftijds- klasse	opgeleid in Nijmegen		in opleiding in Nijmegen		niet opgeleid of in opleiding		totalen			
	m	v	m	v	m	v	1982	1979	1976	1973
<30	0	2	0	0	0	7	9	5	10	5
30-34	0	0	0	0	0	11	11	7	6	4
35-39	1	1	0	0	0	8	10	7	5	3
40-44	0	2	0	0	0	7	9	4	7	2
45-49	2	0	0	0	0	5	7	4	6	6
50-54	0	0	0	0	0	2	2	5	2	4
55-59	0	0	0	0	0	5	5	0	3	1
60-64	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1
≥65	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Totaal 1982	3	5	0	0	0	45	53			
Totaal 1979	2	2	0	0	7	21	32			
Totaal 1976	2	3	0	0	10	28	43			
Totaal 1973	1	0	0	0	11	15	27			

In 1982 47% of all full-time physicians was under 40 years of age (36% in 1979) and only 7% was 60 years or older (19% in 1973).

Compared with 1979 the number of full-time nurses increased with 75 to 513. Of these 60% was under 40 years and 10% was 55 years or older. Immediate vacancies for nurses totalled 16 with another 12 expected during the next 12 months.

Literatuur

Tordoir, W.F. & J. Koster, Vacaturebestand en leeftijdsopbouw van bedrijfsartsen en bedrijfsverpleegkundigen in 1973 in Nederland. T. Soc. Geneesk. 52 (1974) 289-294.

Tordoir, W.F. & J. Koster, Vacaturebestand en leeftijdsopbouw van bedrijfsartsen en bedrijfsverpleegkundigen in 1976 in Nederland. T. Soc. Geneesk. 55 (1977) 722-726, 731.

Jonkers, A.H. & P. E. M. Lindeman-Clocquet, Het bestand van en de vacatures voor artsen en verpleegkundigen bij bedrijfsgeneeskundige diensten op 1-8-1979, NIPG/TNO, Leiden 1979. T. Soc. Geneesk. 58 (1980) 281-284

Correspondentieadres

Dr. A. H. Jonkers, NIPG-TNO, postbus 124, 2300 AC Leiden, tel. 071-170441

Ontvangen 18 januari 1983, geaccepteerd 3 februari 1983